

ĐỀ TÀI KHOA HỌC CẤP THÀNH PHỐ

MỘT SỐ GIẢI PHÁP CƠ BẢN NHẪM CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU LAO ĐỘNG, GIẢI QUYẾT VIỆC LÀM TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG

CƠ QUAN THỰC HIỆN:

PHÓ HIỆU TRƯỞNG

TS. TRƯƠNG BÁ THANH

CHỦ NHIỆM ĐỀ TÀI:

PGS.TS. VÕ XUÂN TIẾN

ĐÀ NẴNG 2002

ĐỀ TÀI KHOA HỌC CẤP THÀNH PHỐ

MỘT SỐ GIẢI PHÁP CƠ BẢN NHẪM CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU LAO ĐỘNG, GIẢI QUYẾT VIỆC LÀM TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG

BAN CHỦ NHIỆM ĐỀ TÀI:

Chủ nhiệm đề tài: PGS.TS Võ Xuân Tiến

Thư ký đề tài: ThS. Đào Hữu Hoà

Các thành viên: PGS.TS Nguyễn Thị Như Liên

ThS. Dương Anh Hoàng

ThS. Lê Bảo

5204
14/4/05

ĐÀ NẴNG 2002

PHẦN MỞ ĐẦU

I. TÍNH CẤP THIẾT CỦA ĐỀ TÀI NGHIÊN CỨU

Để đảm bảo sự phát triển ổn định và bền vững nền kinh tế của một địa phương hay một quốc gia, việc thường xuyên duy trì và điều chỉnh các mối quan hệ cân đối giữa cơ cấu nguồn lao động và cơ cấu kinh tế là cần thiết. Việc giải quyết tốt mối quan hệ này không chỉ có ý nghĩa kinh tế mà còn có ý nghĩa rất lớn về mặt chính trị, xã hội.

Trong những năm vừa qua, Đà Nẵng đã có nhiều bước phát triển tốt cả về kinh tế lẫn xã hội, đã dành nhiều chú ý cho việc giải quyết tốt mối quan hệ giữa lao động và việc làm, đặc biệt phần nào đã giải quyết được nạn thất nghiệp trên địa bàn thành phố. Bước vào thế kỷ thứ 21, là một thành phố trực thuộc trung ương tại miền Trung, Đà Nẵng cần phải nhanh chóng vươn lên trở thành một thành phố công nghiệp hoá xứng đáng là trung tâm kinh tế, văn hoá, khoa học kỹ thuật của Miền trung và cả nước trong tương lai. Để làm được điều này, ngoài việc thành phố phải xây dựng được một chiến lược phát triển kinh tế - xã hội phù hợp, thành phố còn cần phải có một sự đầu tư thoả đáng cho chiến lược phát triển nguồn nhân lực nhằm đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của một nền kinh tế tri thức.

Để phục vụ cho công tác hoạch định chiến lược phát triển nguồn nhân lực, trước hết cần phải có một sự nghiên cứu nghiêm túc, có hệ thống và khoa học về thực trạng nguồn lao động và việc sử dụng nguồn lao động đó trong các hoạt động kinh tế của Thành phố để cung cấp các thông tin cần thiết như quy mô, cơ cấu của nguồn lao động hiện có trên địa bàn Đà Nẵng, thực trạng về chất lượng lao động, tình trạng sử dụng lao động hiện nay trong các doanh nghiệp, tình trạng về thất nghiệp và các nhân tố ảnh hưởng đến tình trạng đó...

Vì vậy, việc thành phố chủ trương thực hiện đề tài nghiên cứu khoa học về vấn đề chuyển dịch cơ cấu lao động và giải quyết việc làm cho người lao động trên địa bàn thành phố Đà Nẵng là một việc làm cần thiết, phù hợp với những yêu cầu khách quan được đặt ra trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội của thành phố.

II. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHẠM VI NGHIÊN CỨU CỦA ĐỀ TÀI

Đối tượng nghiên cứu của đề tài:

Đối tượng chủ yếu của đề tài này là nghiên cứu xu hướng biến động về cơ cấu lao động và việc làm tại Thành phố Đà Nẵng cùng với các mối quan hệ nội tại của chúng qua đó mà đề xuất các chính sách nhằm đẩy mạnh quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế của TP theo hướng hợp lý hơn.

Phạm vi nghiên cứu của đề tài:

+ Phân tích nhằm đánh giá đúng thực trạng cơ cấu lao động của Thành phố Đà Nẵng theo ngành nghề, theo thành phần kinh tế, theo trình độ chuyên môn và theo khu vực trong khoảng thời gian 1998-2000 (03 năm gần đây)

+ Xây dựng các giải pháp có tính chiến lược đến năm 2010 nhằm thúc đẩy việc chuyển dịch cơ cấu lao động cũng như giải quyết việc làm cho người lao động phù hợp với quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội của Thành phố Đà Nẵng.

III. MỤC TIÊU NGHIÊN CỨU CỦA ĐỀ TÀI

- Hệ thống hoá được về mặt lý luận các vấn đề liên quan đến việc chuyển dịch cơ cấu lao động và giải quyết việc làm gắn với quan điểm phát triển kinh tế-xã hội của Đảng và Nhà nước ta.

- Chỉ ra được những hợp lý và bất hợp lý trong cơ cấu lao động hiện tại của Thành phố so với những đòi hỏi mà chiến lược phát triển kinh tế - xã hội của Thành phố đến năm 2010 đặt ra.

- Đề xuất được những giải pháp chủ yếu mang tính chiến lược nhằm chuyển dịch cơ cấu lao động trên địa bàn Đà Nẵng cho phù hợp với chiến lược phát triển kinh tế - xã hội của Thành phố đến năm 2010.

- Đề xuất được một số giải pháp nhằm giải quyết vấn đề thất nghiệp trên địa bàn thành phố Đà Nẵng thời gian đến.

IV. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU ĐỀ TÀI:

Bằng phương pháp tiếp cận hệ thống, trước hết nhóm nghiên cứu sẽ tiến hành tham khảo các giáo trình, tài liệu, tạp chí, công trình nghiên cứu của các nhà khoa học trong và ngoài nước liên quan đến vấn đề lao động - việc làm, chuyển dịch cơ cấu lao động để rút ra các kinh nghiệm cần thiết. Tiếp đến sẽ tiến hành nghiên cứu các chủ trương chính sách của Đảng và Nhà nước thông qua các tài liệu, văn kiện có liên quan đến vấn đề lao động, việc làm, chiến lược phát triển kinh tế xã hội của địa phương... nhằm củng cố các tiền đề làm cơ sở cho việc nghiên cứu tiếp theo. Kết hợp với phương pháp thống kê, phương pháp phân tích định lượng, các phương pháp dự đoán sẽ được sử dụng nhằm thu thập các thông tin cần thiết để tiến hành phân tích qua đó mà nhận thức đúng thực trạng của vấn đề lao động, việc làm và xu hướng chuyển dịch cơ cấu lao động đang diễn ra trên địa bàn thành phố, phát hiện các mối quan hệ có tính quy luật của quá trình đó.

Trên cơ sở phương pháp duy vật biện chứng, duy vật lịch sử, phương pháp mô hình hoá sẽ giúp cho nhóm nghiên cứu đưa ra các phương án khác nhau và lựa chọn

được phương án hợp lý nhằm thúc đẩy có hiệu quả sự chuyển dịch cơ cấu lao động, giải quyết việc làm cho người lao động trên địa bàn thành phố thời gian đến.

V. NỘI DUNG CỦA ĐỀ TÀI

Ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục, tài liệu tham khảo, nội dung đề tài gồm có 3 phần :

Phần 1: CƠ CẤU LAO ĐỘNG VÀ MỐI QUAN HỆ CỦA NÓ ĐỐI VỚI QUÁ TRÌNH PHÁT TRIỂN KINH TẾ- XÃ HỘI.

Phần 2: THỰC TRẠNG CƠ CẤU LAO ĐỘNG CỦA THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG VÀ TÌNH HÌNH BIẾN ĐỘNG CỦA NÓ THỜI GIAN QUA

Phần 3: MỘT SỐ GIẢI PHÁP CHỦ YẾU NHẪM CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU LAO ĐỘNG TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG THỜI GIAN ĐẾN

Để thực hiện đề tài này, chúng tôi đã nhận được sự quan tâm hợp tác, giúp đỡ từ nhiều phía. Cho phép chúng tôi gửi đến lãnh đạo Thành phố Đà Nẵng, thủ trưởng và nhân viên các cơ quan: Sở khoa học - Công nghệ - Môi trường, Sở Lao động Thương binh và xã hội và các Sở ban ngành thành phố Đà Nẵng lời cảm ơn vì đã tận tình giúp đỡ, hỗ trợ về mọi mặt để chúng tôi hoàn thành đề tài này. Xin gửi đến Ban giám đốc Đại Học Đà Nẵng, Ban giám hiệu Trường Đại học Kinh tế và Quản trị Kinh doanh lời cảm ơn vì đã tạo các điều kiện thuận lợi để nhóm nghiên cứu hoàn thành nhiệm vụ. Chúng tôi đặc biệt cảm ơn và trân trọng những ý kiến đóng góp của các đồng nghiệp trong cũng như ngoài trường về đề tài trong quá trình nghiên cứu.

Mặc dầu đã hết sức cố gắng, song do nhiều nguyên nhân, đề tài nghiên cứu này không thể tránh khỏi những hạn chế nhất định. Rất mong nhận được những ý kiến đóng góp bổ sung quý báu của quý vị có sự quan tâm đến đề tài.

Đà Nẵng, ngày 08 tháng 12 năm 2002

Chủ nhiệm đề tài

PGS.TS VÕ XUÂN TIẾN

MỤC LỤC	Trang
PHẦN MỞ ĐẦU	1
PHẦN I: CƠ CẤU LAO ĐỘNG VÀ SỰ CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU LAO ĐỘNG THEO XU HƯỚNG CÔNG NGHIỆP HÓA - HIỆN ĐẠI HÓA	4
1.1. Lao động và cơ cấu lao động	5
1.1.1. Khái niệm và vai trò của lao động trong phát triển kinh tế	5
1.1.2. Cơ cấu lao động và quá trình phân công lao động xã hội:	5
1.2 Phân loại cơ cấu lao động	6
1.2.1. Cơ cấu lao động theo các nhóm ngành kinh tế:	6
1.2.2. Cơ cấu lao động theo khu vực thành thị - Nông thôn:	8
1.2.3. Cơ cấu lao động theo nhóm tuổi:	8
1.2.4. Cơ cấu lao động theo trình độ học vấn:	9
1.2.5. Cơ cấu lao động theo trình độ chuyên môn kỹ thuật:	10
1.2.6. Cơ cấu lao động theo loại hình sở hữu:	11
1.3 Chuyển dịch cơ cấu lao động và giải quyết việc trong xu thế công nghiệp hóa, hiện đại hóa	12
1.3.1. Nền kinh tế Việt nam trước thêm hội nhập: thời cơ và thách thức	12
3.3.1.1 Những thời cơ ở phía trước	12
3.3.1.2 Những trở ngại và thách thức	13
1.3.2. Lao động và việc làm trước yêu cầu tăng trưởng và hội nhập	14
1.4 Phương hướng giải quyết vấn đề lao động và việc làm thời gian tới	15
Phần 2: THỰC TRẠNG CƠ CẤU LAO ĐỘNG VÀ VIỆC LÀM CỦA THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG THỜI GIAN QUA	18
2.1 VÀI NÉT VỀ TÌNH HÌNH PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI CỦA THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG TỪ KHI TÁCH TỈNH ĐẾN NAY.	19
2.2 THỰC TRẠNG DÂN SỐ, LAO ĐỘNG CỦA TP ĐÀ NẴNG THỜI GIAN QUA.	22
2.2.1 Đặc điểm dân số của thành phố Đà Nẵng	22
2.2.2. Tiềm năng về lao động của thành phố	24
2.3 THỰC TRẠNG CƠ CẤU LAO ĐỘNG CỦA ĐÀ NẴNG THỜI GIAN QUA.	28
2.3.1 Cơ cấu lao động phân chia theo độ tuổi.	28
2.3.2 Cơ cấu động lao phân chia theo ngành nghề.	31
2.3.3 Cơ cấu lao động của thành phố phân chia theo trình độ học vấn.	36
2.3.4 Cơ cấu lao động phân chia theo trình độ chuyên môn, kỹ thuật.	37

2.3.5 Cơ cấu lao động phân theo thành phần kinh tế.	40
2.3.6 Cơ cấu lao động phân theo khu vực nông thôn, thành thị.	42
2.3.7 Chuyển dịch cơ cấu lao động thành phố Đà Nẵng: Những thành công và hạn chế cần khắc phục.	46
2.3.7.1 Những thành công chủ yếu	46
2.3.7.2 Những tồn tại hạn chế cần khắc phục	48
2.4 TÌNH TRẠNG VIỆC LÀM VÀ THẤT NGHIỆP TẠI THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG THỜI GIAN QUA.	51
2.4.1 Tình trạng việc làm và thất nghiệp.	51
2.4.2 Vấn đề giải quyết việc làm: Những thuận lợi và tồn tại, hạn chế.	59
2.4.2.1 Những kết quả đạt được	59
2.4.2.2. Những thuận lợi cơ bản	59
2.4.2.3. Những tồn tại, hạn chế.	60
PHẦN 3: MỘT SỐ GIẢI PHÁP CHỦ YẾU NHẪM CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU LAO ĐỘNG, GIẢI QUYẾT VIỆC LÀM TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG THỜI GIAN ĐẾN.	63
3.1 CÁC CĂN CỨ LÀM CƠ SỞ CHO VIỆC XÂY DỰNG GIẢI PHÁP	64
3.1.1 Triển vọng và thách thức của Đà Nẵng trên con đường phát triển	64
3.1.2 Quy hoạch phát triển kinh tế xã hội của Đà Nẵng đến năm 2005 và 2010	65
3.1.3 Dự báo khả năng và nhu cầu lao động trên địa bàn Thành phố Đà Nẵng đến năm 2005 và 2010.	67
3.1.3.1 Dự báo khả năng cung ứng lao động trên địa bàn Thành phố.	67
3.1.3.2 Dự báo nhu cầu lao động cho Đà Nẵng trong tương lai:	68
3.1.4 Quan điểm về việc chuyển dịch cơ cấu lao động và giải quyết việc làm	71
3.1.5 Những mục tiêu cơ bản của việc chuyển dịch cơ cấu và giải quyết việc làm.	73
3.1.5.1 Mục tiêu tổng quát	73
3.1.5.2 Những mục tiêu cụ thể	73
3.2 NHỮNG GIẢI PHÁP CHỦ YẾU NHẪM ĐẨY MẠNH CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU LAO ĐỘNG TRÊN ĐỊA BÀN TP ĐÀ NẴNG	75
3.2.1. Đẩy mạnh dịch chuyển lao động từ ngành nông, lâm, ngư nghiệp sang ngành công nghiệp, xây dựng theo quy hoạch có tính đến những điều kiện mới.	75
3.2.1.1 Đầu tư có tính đột phá cho những ngành công nghiệp mũi nhọn	77
3.2.1.2. Đẩy mạnh thu hút các nguồn vốn đầu tư trong và ngoài nước nhằm phát triển nhanh các khu công nghiệp tập trung	78
3.2.1.3 Mở rộng và phát triển các cụm công nghiệp vừa và nhỏ	79

3.2.1.4. Đẩy mạnh phát triển ngành công nghiệp hỗ trợ nhằm phục vụ cho các ngành công nghiệp mũi nhọn.	40
3.2.1.5 Đẩy mạnh phát triển các ngành công nghiệp chế biến xuất khẩu trên cơ sở ổn định nguồn nguyên liệu	81
3.2.1.6. Đẩy mạnh phát triển các ngành nghề tiểu thủ công nghiệp	83
3.2.2. Chuyển dịch cơ cấu lao động trong ngành nông, lâm, ngư nghiệp	84
3.2.2.1 Sử dụng hợp lý cho số lao động trẻ trong nông nghiệp	86
3.2.2.2 Gắn chuyển dịch cơ cấu lao động với quá trình quy hoạch phát triển đô thị	87
3.2.2.3 Chuyển dịch lao động giữa ngành trồng trọt và chăn nuôi	88
3.2.3. Tạo sự dịch chuyển lao động trong nội bộ ngành thương mại dịch vụ theo hướng gia tăng các dịch vụ có hàm lượng khoa học cao	90
3.2.3.1 Cải tạo môi trường để đẩy mạnh phát triển các dịch vụ cao cấp	92
3.2.3.2 Đẩy mạnh phát triển các ngành sản xuất hàng xuất khẩu để thu hút lao động	92
3.2.3.3 Chuyển dịch cơ cấu lao động trong nội bộ ngành thương mại, dịch vụ	94
3.2.4 Bố trí lại sản xuất nhằm thúc đẩy sự phân bố lao động theo lãnh thổ trên địa bàn toàn thành phố	95
3.2.5 Tăng cường công tác đào tạo nguồn nhân lực	96
3.2.5.1 Nâng cao chất lượng đào tạo nghề ban đầu	97
3.2.5.2 Xem xét lại vấn đề quy mô và chất lượng đào tạo đại học	99
3.2.5.3 Coi trọng công tác đào tạo lại và đào tạo nâng cao	100
3.2.6 Thu hút mọi thành phần xã hội tham gia	101
3.2.6.1 Đẩy mạnh chương trình cổ phần hoá doanh nghiệp nhà nước	101
3.2.6.2 Tạo điều kiện để đẩy mạnh phát triển kinh tế tư nhân	103
3.2.7 Tạo các mối liên kết phát triển kinh tế có tính khu vực và quốc tế	105
3.3 KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	106
PHỤ LỤC	108

Phần 1

CƠ CẤU LAO ĐỘNG VÀ SỰ CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU LAO ĐỘNG THEO XU HƯỚNG CÔNG NGHIỆP HÓA - HIỆN ĐẠI HÓA

1.1. Lao động và cơ cấu lao động

1.1.1. Khái niệm và vai trò của lao động trong phát triển kinh tế

Lao động là hoạt động có mục đích của con người và là điều kiện không thể thiếu của đời sống con người.

Quá trình lao động ở bất kỳ xã hội nào cũng là quá trình tổng hợp sử dụng 3 yếu tố cơ bản của nó: Sức lao động - Đối tượng lao động - Tư liệu lao động. Trong đó sức lao động - là năng lực lao động của con người, là toàn bộ thể lực và trí lực của con người, là yếu tố tích cực nhất và quyết định nhất, là một trong các nguồn lực chủ yếu và khởi đầu của sản xuất để tạo ra sản phẩm và lợi nhuận cho doanh nghiệp.

Để phản ánh khả năng lao động và hiệu quả sử dụng lao động xã hội, người ta sử dụng thuật ngữ nguồn lao động và quản lý nguồn lao động. Có nhiều cách hiểu khác nhau về nguồn lao động, tuy nhiên cách hiểu được nhiều người trên thế giới hiện nay thừa nhận nhất đó là: toàn bộ những con người cụ thể tham gia vào quá trình lao động, là tổng thể các yếu tố về thể chất và tinh thần được huy động vào quá trình lao động. Với cách hiểu này nguồn lao động bao gồm những người từ giới hạn dưới độ tuổi lao động trở lên (ở nước ta là tròn 15 tuổi).

Ngày nay, trong quá trình đổi mới và phát triển, nguồn lao động được đánh giá là sức mạnh siêu quốc gia, có tính quyết định trong cạnh tranh kinh tế và thiết lập trật tự kinh tế thế giới mới. Chính Garry Becker, một nhà khoa học người Mỹ được trao giải thưởng Nobel kinh tế năm 1992 đã khẳng định "không có đầu tư nào mang lại nguồn lợi lớn như đầu tư vào nguồn nhân lực, đặc biệt là đầu tư cho giáo dục".

Tiềm năng kinh tế của đất nước phụ thuộc quyết định vào trình độ khoa học và công nghệ của nước đó. Công nghệ lại phụ thuộc mạnh mẽ vào các điều kiện giáo dục, nhằm đào tạo những chuyên gia, kỹ thuật viên giỏi có khả năng vận hành và phát triển các công nghệ, kỹ thuật hiện đại đó.

Ngày nay, cuộc cách mạng khoa học và công nghệ hiện đại đã phát triển đến giai đoạn cao - giai đoạn của nền kinh tế tri thức. Yếu tố mới xuất hiện và trở thành yếu tố cốt lõi của cả hệ thống sản xuất hiện đại chính là thông tin và tri thức. Trí tuệ đã và đang trở thành động lực phát triển cho toàn bộ tương lai nhân loại, thúc đẩy sự tăng trưởng vừa sâu, vừa rộng của xã hội trên nền tảng khoa học và công nghệ, nhằm tạo nên bước tăng trưởng kinh tế mới chưa từng có trong lịch sử nhân loại.

1.1.2. Cơ cấu lao động và quá trình phân công lao động xã hội:

Cơ cấu lao động được hiểu là tổng thể các mối quan hệ tương tác giữa các bộ phận lao động trong tổng nguồn lao động xã hội và được biểu hiện thông qua những tỷ lệ nhất định.

Về thực chất, cơ cấu lao động là một đại lượng kinh tế phản ánh số lượng các bộ phận hợp thành nguồn lao động và mối quan hệ tương tác về tỷ lệ giữa các bộ phận ấy trong tổng nguồn lao động xã hội.